

DELEGACIJA ILI OVLAŠTENJE ZA PRISUSTVOVANJE ŽENIDBI PREMA SADAŠNJEM CRKVENOM PRAVU

Dr MATIJA BERLJAK

UVOD

Kršćanski brak živi iz vjere u Boga, a bračni drugovi svjedoče u svom zajedničkom životu Božju ljubav dok ju kroz svoju vlastitu ljubav čine vidljivom (GS 52). Crkva s posebnom radošću prihvaća takvu ženidbu, zapravo ženidbu onih supruaga koji su pred njom javno na vanjski način očitovali svoju volju za slobodnu poslušnost Gospodnjoj zapovijedi i koji se u svojim obavezama daju jačati i opominjati od crkvene zajednice. Doduše, ta volja odnosno privola kojom nastaje valjani ženidbeni vez u prošlosti se nije morala dati u nekom određenom obliku a niti javno pred crkvenim predstavnikom i narodom. Crkva, da bi spriječila tajne ženidbe sa svim poteškoćama i zlima, određuje da su nevaljane sve one ženidbe koje se sklapaju bez propisanog oblika. Ova odredba ima i dublji razlog, naime, ženidba ne može biti sakramenat, vidljivi znak milosti Božje ako zaručnici žele sakriti stvarnu činjenicu bilo pred Crkvom bilo pred društvom. U svom zakonodavstvu Crkva stoga određuje da su valjane, u redovitim prilikama, samo one ženidbe koje se sklapaju pred ordinarijem ili župnikom ili pred onim koga su oni ovlastili i pred barem dvojicom svjedoka¹. Ovo naše izlaganje posvećujemo upravo *ovlaštenom službeniku* koji u ime Crkve, kao kvalificirani svjedok, prisustvuje ženidbi. Kako su norme C.I.C. u sadašnjem zakonodavstvu Crkve, s obzirom na delegaciju i delegiranog službenika, izmijenjene i dopunjene, smatrali smo potrebnim to pitanje ponovno razmotriti prema smjernicama Drugog vatikanskog koncila i pokoncijskih normi.

I. TKO MOŽE PODIJELITI OVLAŠTENJE

Codex Iuris Canonici dopušta da župnik i mjesni ordinarij mogu ovlaštiti drugog svećenika da prisustvuje onoj ženidbi kojoj bi i sami mogli

¹ Sve do Tridentskog sabora Crkva je priznavala ženidbe koje su bile tajno sklopljene bez sudjelovanja crkvenog predstavnika. Stoviše, možemo reći sve do dekreta *Ne temere* (1907.) za veliki dio Crkve valjanost kršćanske ženidbe nije ovisila od propisanog crkvenog oblika. Usp. *Tametsi* — dekret Tridentskog sabora iz 1563. — Sess. XXVI de ref. matr. c. 1; zatim dekret o zarukama i braku po odredbi Nj. S. Plja X. izdan po Sv. Kongregaciji Koncila *Ne temere*. Hrvatski i latinski tekst ovih dekreta u BELIĆ, M., *Zbirka kanonskih propisa o braku*, Zagreb. s. d., str. 426 ss, odnosno str. 404 ss; *Codex Iuris Canonici*, kan. 1094.

valjano prisustvovati. To jasno ističe kan. 1095 § 2: »Župnik i mjesni ordinarij, koji mogu valjano prisustvovati sklapanju ženidbe, mogu također ovlastiti drugog svećenika da u granicama njihovog područja valjano prisustvuje ženidbi«. Iz ovog kanona jasno proizlazi da delegirati može, načelno govoreći, onaj koji ima redovitu vlast, dok subdelegirati, kako ćemo vidjeti, mogu oni koji imaju delegiranu vlast ali pod određenim uvjetima.

A) *Redovnu vlast*, po kanonskom pravu, imaju svi oni koji dolaze pod imenom mjesni ordinarij i župnik.

1) Pod imenom mjesni ordinarij razumijeva se prema kanonu 198 prelat koji upravlja biskupijom ili područjem izjednačenim s biskupijom kao i onaj koji ga nasljeđuje u upravi, pa odredbi prava².

2) Pod nazivom župnik, koji može prisustvovati i delegirati drugog službenika za prisustvovanje ženidbi, dolaze:

a) pravi župnik — *parochus proprie dictus* — (kan. 451 § 1) tj. svećenik kojemu je župa podijeljena in titulum (definitive, stabiliter);

b) nazovi župnici ili misijski župnici — *quasi-parochi* — o kojima govori kan. 451 § 2,1 i koji upravljaju nazovi župama u misijskim krajevima;

c) župnički zamjenici tj. mjesni upravitelji župa — *vicarii parochiales* — i to prema kan. 451 § 2,2 samo onda kada imaju potpunu župničku vlast. Takvi su:

— upravitelji župa koje su punopravno sjedinjene s moralnom osobom — *vicarii actuales* — (kan. 471);

— upravitelj ispražnjene župe — *vicarius oeconomus* — (kan. 472, 473);

— zamjenik odsutnog župnika — *vicarius substitutus* — ako ima redovnu vlast prema kan. 465 § 4, nakon što je to odobrio ordinarij (radi se o zamjeni preko tjedna), a u hitnim i zbog teških razloga čim ga je župnik prije svog odlaska postavio, dok ordinarij (kojeg župnik ili zamjenik — *sacerdos supplens* — mora obavijestiti o zamjeni) drukčije ne odredi (kan. 465 § 5);

— pomoćni župnik — *vicarius adiutor* — (kan. 475) dodjeljuje se župniku koji zbog bolesti ili nekog drugog razloga nije u stanju obavljati svoju službu. Ako pomoćni župnik ima punu župničku vlast, ta njegova vlast je redovna i u tom slučaju on može prisustvovati i delegirati druge za prisustvovanje određenim ženidbama³.

² Iz toga proizlazi da pod imenom Ordinarij »non veniunt neque Cardinales, neque Legati S. Sedis seu Nuntii, Internuntii, Pro-Nuntii, Delegati Apostolici etsi episcopali ordine insigniti, neque Archiepiscopi vel Episcopi, titulares tantum, de quibus in can. 348. Hi ut valide matrimonio assistere possint licentiam habere debent vel a parocho vel a loci Ordinario (can. 1095 § 2)« — TRIBUNAL A. S. R. ROTAE, *Decisiones seu sententiae* . . . , (dalje SRRD), vol. LXI, Typis P. Vaticanis, 1979., str. 341.

³ Ovdje donosimo tumačenje Komisije Kodeksa u vezi mogućnosti davanja delegacije od spomenutih zamjenika (CP. 20. V. 1923. V. 1—5: AAS 16 /1923/ 114—5):

I. Da li »vicarius oeconomus« koji je zakonito postavljen u upražnjenu župu, po smislu kan. 472 i 473, može ovlastiti određenog svećenika da prisustvuje pri sklapanju određene ženidbe. — Afirmativno.

Svi nabrojani sami mogu prisustvovati valjano, a također i druge službenike ovlastiti da u ime Crkve budu kvalificirani svjedoci pri sklapanju ženidbi, ali uz sljedeće uvjete: da su zakonito primili u posjed nadarbinu ili službu i da nisu »kondemnatornom presudom kažnjeni ekskomunikacijom, interdiktom ili suspenzijom od službe ili takvi proglašeni deklaratornom sentencijom« (kan. 1095 § 1,1), zatim da nisu na to prisiljeni teškom silom ili strahom i na kraju da se vjenčanje obavi na području župe ili biskupije, dotičnog župnika ili ordinarija koji daje delegaciju, dakle u granicama njihova teritorija.

Ženidbeno pravo istočne Crkve postavlja iste uvjete za valjano prisustvovanje kvalificiranog svjedoka kao i C.I.C., ali s tom razlikom što paroh ili mjesni hijerarha mogu na svom teritoriju valjano prisustvovati ženidbi i ovlastiti drugog svećenika bilo da su ženidbene stranke njihovi podložnici ili ne »modo sint sui ritus«⁴. Ove riječi »samo da su njihova obreda« određuju točnije nadležnost vjenčatelja, tj. da bude na svom teritoriju i s obzirom na vjernike svog obreda. Premda C.I.C. kan. 1095 nema ograničenja na svoj obred, ipak prema autentičnom tumačenju Papinske komisije za Kodeks to isto vrijedi i za latinski obred. Prema tome, župnik ili ordinarij latinskog obreda ne može valjano vjenčati, a onda niti delegirati drugoga, pripadnika istočnog obreda na svom teritoriju bez posebnog ovlaštenja nadležnog grkokatoličkog paroha ili hijerarha, niti istočnjački službenici na svom teritoriju valjano vjenčati dvoje pripadnika latinskog obreda⁵.

C.I.C. kan. 1096 § 2 kao i *Crebrae allatae* kan. 87 § 2 naglašavaju da župnik i mjesni ordinarij ne smiju podijeliti ovlaštenje za prisustvovanje ženidbi dok nije ispunjeno sve što zakon određuje za ustanovljenje slobodnog stanja.

B) Subdelegirati mogu svi oni koji imaju *delegiranu vlast* ali samo u dva slučaja:

- II. Da li to može učiniti »vicarius substitutus«, o kojem govori kan. 465 § 4, nakon što ga Ordinarij potvrdi, ako Ordinarij nije postavio nikakvog ograničenja. — Afirmativno.
- III. Da li to može »vicarius parochi religiosi« nakon što ga je potvrdio Ordinarij, ali prije nego što ga je potvrdio redovnički starješina. — Afirmativno.
- IV. Da li to može vikar ili »sacerdos supplens« o kojem govori kan. 465 § 5 prije nego što ga Ordinarij potvrdi. — Afirmativno, dokle god Ordinarij, kojemu je javljeno postavljanje svećenika koji zamjenjuje župnika drukčije ne odredi.
- V. Da li to može po propisu kan. 475 § 1 zakonito postavljeno »vicarius adiutor« župniku koji je nesposoban da vrši svoju službu. — Riješeno je u citiranom kanonu 475 § 2 (može).

O personalnim župnicima ili kapelanima vidi SIPOS, S., *Enchiridion Iuris Canonici, Romae 1960.*, str. 509 ss.

⁴ *Crebrae allatae*, kan. 86 § 1,2.

⁵ Usp. CP. 3. V 1953: AAS 45 (1953) 313. Na području Zapadne Crkve gdje nema Hijerarha istočnog obreda i za vjenčanja istočnjaka nadležan je latinski mjesni Ordinarij (Cr. Al. 86 § 3,3). Slučajevi među-obrednih ženidbi, tj. ženidbi koje se sklapaju između katolika različitih obreda određeni su Cr. Al. kan. 88 § 3 i C. I. C. kan. 1097 § 2 po kojima takove ženidbe treba sklapati pred župnikom zaručnika. Cr. Al. 88 § 3 čini iznimku za zaručnika (npr. latinskog obreda) koji ima svoje prebivalište u istočnoj crkvenoj pokrajini a pristaje da sklopi ženidbu pred parohom zaručnice i po njezinu obredu. U ostalim slučajevima da bi se moglo vjenčanje obaviti pred župnikom zaručnice trebalo je prije tražiti dozvolu od zaručnikovog Ordinarija. Danas Ordinariji mjesta »vi motu proprio 'De episcoporum muneribus' dispensare possunt a ritu quo matrimonium mixtum celebrandum est« (1987 Feb 1.—SC Doctrina Fidei, Responsum. Part. n. 3525 u OCHOA, X, col. *Leges Esslesiae post Codicem iuris canonici editae*, vol. III (1959—1963, Rom 1972. Npr. Miron, grkokat. želi se vjenčati sa Marijom, rimokat. u Latinskog Crkvi. U tom slučaju župnik lat. obreda treba tražiti dozvolu od svog Ordinarija (lat. obreda). Hijerarha istočnog obreda ima ista ovlaštenja za zaručnika rimokat. i zaručnicu grkokat. ako oni žele tu povlasticu (usp. SIEGLE, B. A., *Marriage Today*, New York 1979., str. 191 ss.

1) Oni kojima je podijeljeno opće ovlaštenje za prisustvovanje vjenčanjima na određenom teritoriju mogu dalje delegirati one službenike koji su za to sposobni. Prema C.I.C. kan. 476 § 6 i kan. 1096 § 1, opću delegaciju može dobiti jedino kapelan (vicarius cooperator) i to bilo od župnika, bilo od ordinarija, bilo na temelju biskupijskih statuta. Danas, na temelju odgovora Papinske komisije za tumačenje dekreta Drugog vatikanskog koncila (usp. AAS 62/1970/, str. 571), opća delegacija za prisustvovanje ženidbi može biti podijeljena ali samo u latinskoj Crkvi — također i đakonu koji je stalno i zakonito dodijeljen nekoj župi. U istočnoj Crkvi može kao kvalificirani svjedok prisustvovati ženidbi samo svećenik, a opću delegaciju može se dati duhovnom pomoćniku (kapelanu), i »upraviteljima crkvi ili drugim svećenicima bilo kojeg istočnog obreda, što imaju brigu nad vjernicima bez paroha vlastitog obreda... makar obred tih vjernika bio različit od obreda, kome pripada dotični upravitelj ili svećenik« (Cr. Al. kan. 87 § 3, usp. također § 2 istog kanona).

2) Subdelegirati mogu također i oni koji imaju ovlaštenje za prisustvovanje određenoj ženidbi i uz to izričitu ovlast da mogu subdelegirati. To vrijedi i za istočnu i za zapadnu Crkvu (usp. Cr. Al. kan. 87 i C.I.C. kan. 199 § 5).

II. OVLAŠTENI SLUŽBENIK

Postavlja se pitanje koga se može ovlastiti za prisustvovanje ženidbi?

1) Prema *Codex Iuris Canonici* (kan. 1094, 1095 § 2, 1096 § 1, 1098) i *Crebrae allatae* (kan. 85, 87, 89) može se, kako je izričito naglašeno, delegirati samo osoba koja ima svećenički red. Zato se uvijek govorilo o delegiranom svećeniku.

2) Danas, s obzirom na predmet, u latinskoj Crkvi, već imamo novo zakonodavstvo, po kojem uz osobu svećeničkog reda može kao kvalificirani svjedok kod vjenčanja biti delegiran također i đakon, i to bilo »transens« ili »presbyterocentrista«, bilo »permanens«.

Zbog nedostatka svećenika, osobito u misijskim krajevima, neki oci Drugog vatikanskog koncila predlagali su, kad se govorilo o dužnostima permanentnih đakona, da se odobri da i oni mogu u ime Crkve prisustvovati sklapanju ženidaba. Taj prijedlog je i prihvaćen te se u dogmatskoj konstituciji *Lumen Gentium* br. 29 doslovno kaže: »Služba je đakona, kako mu odredi kompetentna vlast, ... u ime Crkve prisustvovati ženidbi i blagoslivljati je...«. Nekoliko godina nakon toga — 18. lipnja 1967. — u apostolskom pismu *Sacrum diaconatus ordinem* V,22,4 — papa Pavao VI. ponavlja spomenutu odredbu Koncila i određuje »da đakon ondje gdje nema svećenika u ime Crkve prisustvuje sklapanju brakova i da ih blagoslivlje po delegaciji biskupa ili župnika, poštujući ostalo što propisuje Kodeks kanonskog prava...«. Ova dva navedena teksta jasno govore da po delegiranoj vlasti kao kvalificirani svjedok pri sklapanju ženidbi uz svećenika može prisustvovati i đakon. Dok prvi može biti ovlašten zbog same činjenice što je svećenik ili zbog bilo kojeg razloga, dotle đakon samo onako »kako odredi kompetentna vlast« (LG 29), a i tamo gdje nema tj. gdje se ne može bez velike teškoće imati svećenika. Klauzula »gdje nema svećenika« traži se jedino za dopuštenost a nikako za valjanost delegacije, kako se to jasno vidi iz odgovora Papinske komisije za tumače-

nje dekreta Drugog vatikanskog koncila⁶. Postavilo se i pitanje da li to ovlaštenje može dobiti samo onaj koji je primio red đakonata »kao poseban i stalan stupanj hijerarhije« (diaconus permanens) ili i onaj koji je taj red primio »kao čisti i jednostavni korak k svećeništvu« (diaconus transiens seu presbyterocentrista)? I na ovo pitanje imamo autentičan odgovor spomenute Komisije po kojem i đakon koji se želi uspeti do svećeništva ima također one službe koje se spominju u *Lumen Gentium* 29 i *Sacrum diaconatus ordinem* tj. i on može biti delegiran da u ime Crkve prisustvuje vjenčanju⁸.

Na temelju ovih dokumenata možemo zaključiti da, u sadašnjem zakonodavstvu Latinske Crkve, i svećenik i đakon bilo »permanens« bilo »transiens« mogu biti ovlašteni kao kvalificirani svjedoci za prisustvovanje ženidbi, dok prisustvovanje ženidbi od strane đakona u obredu istočnih katolika, u slučaju kad bi bio na raspolaganju paroh ili mjesni hijerarha ne bi bilo valjano, jer *Sacrum diaconatus ordinem* izričito donosi zakon samo za latinsku Crkvu⁹.

3) Laik kao kvalificirani svjedok Crkve kod sklapanja ženidbi. Vjenčatelj u ime crkvene zajednice treba od jednog i drugog bračnog druga zatražiti i primiti ženidbenu privolu, a to ne uključuje obavljanje neke vlasti reda ili jurisdikcije. Naime, onaj koji po službi ima vlast prisustvovanja ženidbi može dati dopuštenje drugome da ga zamijeni samo u zadaći predstavnika Crkve u dotičnoj ženidbi, a ne i u drugim funkcijama koje pripadaju njegovoj službi. Odatle proizlazi da moć vršenja dužnosti kvalificiranog svjedoka pri sklapanju ženidbi predstavlja jednu crkvenu zadaću, službu kojoj može biti delegat, zastupnik također i netko tko nije niti svećenik a niti đakon tj. *vjernik laik*.

U vezi s tim tražili su neki biskupi iz Brazila da u krajevima kao što su njihovi, gdje je velika nestašica svećenika pa čak i đakona, mogu također i laici kao kvalificirani svjedoci Crkve prisustvovati sklapanju ženidbe. Odgovor na ovu molbu dala je Sveta kongregacija za sakramente i bogoslovlje u industriji *Sacramentalem indolem* od 15. svibnja 1974¹⁰.

U dokumentu se ponajprije ističe da samo u područjima gdje vladaju velika nestašica svećenika i đakona, ordinarij mjesta s posebnim ovlaštenjem i pod određenim uvjetima može vjerniku laiku kojega je on pojedinačno izabrao podijeliti službu vršenja kvalificiranog svjedoka pri sklapanju ženidbi.

⁶ »Utrum, iuxta Litteras Apostolicas 'Sacrum Diaconatus Ordinem' diei 18 iunii 1967, n. 22,4 collatas cum Constitutione dogmatica de Ecclesia 'Lumen Gentium', diei 21 novembris 1964, n. 29, clausula 'ubi deest sacerdos' requiritur ad validitatem delegationis quae fit Diacono pro assistendo matrimonio«. R. »Negative, seu clausulam supradictam non esse ad validitatem requisitam« (4. travnja 1969: AAS 61 /1969/ 313).

⁷ PAVAO VI., *O obnovi đakonata*, KS, dokumenti 6, Zagreb 1971., uvod.

⁸ »Utrum Diaconus, qui in hoc gradu non mancat sed ad Sacerdotium ascendere velit, ea habeat munera quae recensentur sub n. 29 Constitutionis dogmaticae de Ecclesia 'Lumen Gentium', diei 21 novembris 1961, et sub n. 22 Litterarum Apostolicarum 'Sacrum Diaconatus Ordinem', diei 18 iunii 1967«. R. »Affirmative« (26. ožujka 1963: AAS 60 /1968/ 363).

⁹ Usp. POSPISHIL, V. J., *Principles of Eastern and Western Marriage and Divorce Law*, Bronx 1979., str. 27.

¹⁰ Ova instrukcija bila je poslana 20. svibnja 1974. predsjedniku Biskupske konferencije Brazila Exc. mo A. Lorscheider. Tekst instrukcije u GROCHOLEWSKI, Z., *Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem*, vol. II, Romae 1980., str. 60–62; o tome LEFEBVRE, CH., *Actes récents du Saint-Siège. L'assistance au mariage permise aux laïcs*, in *Année Can* 20 (1976), str. 155–157

Da bi katolik-laik u ime Crkve mogao prisustvovati sklapanju ženidbi mora se udovoljiti slijedećim uvjetima:

- a) Ordinarij mjesta koji smatra da je za njegovo područje korisno to ovlaštenje treba dobiti pristanak biskupske konferencije kojoj pripada, a zatim ga zatražiti od Svete kongregacije za sakramente i bogoštovlje.
- b) Nakon dobivenog posebnog ovlaštenja samo ordinarij mjesta osobno može dati delegaciju vjerniku laiku. Inače taj laik — bez obzira na spol, dakle i muško i žensko — mora biti dostojan i sposoban poučavati zaručnike i vršiti ženidbeni liturgijski obred.
No i u tom slučaju, tj. kad je laik delegiran, pastiri duša moraju nastojati na sve moguće načine osobno prisustvovati sklapanju brakova ili barem, gdje je to moguće, neka za to delegiraju svećenika ili đakona.
- c) To ovlaštenje laiku neka se daje uvijek pismeno, na točno određeno vrijeme, koje neka ne prelazi dvije godine.
- d) Delegirani katolik-vjernik, ako je i službeni svjedok Crkve pri vjenčanjima, ipak nikada nema vlasti podijeliti oprost od ženidbenih smetnji, pa čak niti u slučaju smrtnog pogibelji (kan. 1044) kao što to imaju drugi delegirani službenici.
- e) Jasno da uz ovog kvalificiranog svjedoka laika moraju biti prisutna istovremeno najmanje još dva svjedoka, bez posebnih svojstava i poslanja. Oni se razlikuju po zadaći koju moraju izvesti u sklapanju ženidbe. Dok je prvotna zadaća kvalificiranog svjedoka u ime Crkve tražiti i primiti privolu ženidbenih stranaka, dotle je zadaća ostalih svjedoka utvrditi i posvjedočiti pred crkvenom zajednicom da je taj ženidbeni pristanak bio uistinu dan.

Kao zaključak možemo reći da se delegacija za prisustvovanje vjenčanju prema današnjem zakonodavstvu latinske Crkve može dati osobi svećeničkog reda, đakonu pa čak, uz određene uvjete, i laiku.

III. OVLAŠTENJE ZA PRISUSTVOVANJE ŽENIDBI

Ovo ovlaštenje koje je potrebno da bi ženidba bila valjana C.I.C. (kan. 1094, 1095 § 2, 1096 § 1 i 2) naziva »licentia assistendi«, »delegatio«, »delegare« te »licentiam dare« dok se u zakonodavstvu istočne Crkve govori o »facultas« te »facultas dare« (Cr. Al. kan. 85 § 1, 87 § 1-2-3). No svi ovi termini su ispravno nazivlje ako se ispravno shvate. Radi toga se u novom nacrtu Kodeksa upotrebljavaju bez razlike¹¹.

1) SVOJSTVA OVLAŠTENJA

Riječi kanona 1096 § 1 potpuno su jasne s obzirom na način na koji se delegacija mora dati da bi bila valjana: »Dopuštenje za prisustvovanje sklapanju ženidbe, prema propisima kan. 1095 § 2, treba dati *izričito određenom* svećeniku za *određenu* ženidbu, a nisu dopuštena nikakva

¹¹ Usp. *Schema documenti pontificii quo disciplina canonica de sacramentis recognoscitur*, Typis P. Vativanis 1975., kan. 313 § 1; 315; 316, ...

opća ovlaštenja...«. Dakle, to dopuštenje će biti valjano podijeljeno uz uvjete koje traži navedeni kanon a to su:

a) »... *dari expresse debet*...«

Delegacija je izričito dana ako je izražena pismeno, usmeno ili znakovima koji sigurno očituju nutarnji čin volje nadležnog vjenčatelja da on drugom službeniku dopušta u ime Crkve prisustvovati vjenčanju kojem bi i sam mogao prisustvovati.

Riječi ili znakovi mogu biti ili takvi da doslovno neposredno očituju misao i volju onoga koji delegira — to je onda tzv. *licentia explicita*, ili takvi koji posredno, uključivo očituju, ali vazda nedvojbeno, misao onoga koji ima pravo dati ovlaštenje za prisustvovanje ženidbi — to je onda *licentia implicita*¹².

Dekret *Ne temere* od 2. kolovoza 1907. ne traži da delegacija bude izričito dana tako da bi i prešutna (*licentia tacita*) bila dostatna za valjanost prisustvovanja ženidbi — prema onoj poznatoj izreci: »Qui tacet (cum loqui possit, immo et debeat) consentire videtur«. Prešutna delegacija bila bi kad bi ordinarij ili župnik, znajući da drugi vjenča, šutio a ne protestirao premda bi to lako mogao. Nakon proglašenja C.I.C. koji traži da je ovlaštenje dano izričito, sporno je pitanje da li je ono valjano ako je dano prešutno.

Delegacija koja se može samo protumačiti ili pretpostavljati (*licentia praesumpta seu interpretativa*) nije pravovaljana¹³. Naime, nije dovoljna sama spremnost nadležnog da ovo ovlaštenje podijeli kad bi ga se tražilo. Dakle, sve ako je i postojala volja podijeliti delegaciju, ipak ona nije bila nikako izražena prema van. To izričito ovlaštenje se može dati neposredno ili posredno, makar i po poruci preko samih zaručnika ili drugih vjernika ili preko telegrama, telefona...; može biti izraženo znakovima (npr. nakhon glave), riječima, ipak najbolje je da se to učini pismeno jer na taj način izbjeći će se svaka sumnja o podijeljenom ovlaštenju.

U vezi s općom delegacijom za prisustvovanje ženidbi novi nacrt Kodeksa za valjanost traži da bude pismeno dana¹⁴.

¹² Usp. HOLBÜCK, C., *Tractatus de iurisprudentia Sacrae Romanae Rotae*, Coloniae 1957., str. 230, gdje donosi primjer: »... parochus, qui parat omnia pro matrimonio, Ecclesiam orantu congruenti decorat, scamnum ponit pro sponsis, hos expectat simul ac sacerdotem assistentem, adstat, dum contrahentium consensus requiritur et excipitur, censendus est licentiam expresse dedisse, praesertim si sacerdos assistens suo tempore licentiam exquisivit«.

¹³ *Ibid.*, str. 231.

¹⁴ Usp. *Schema*..., op. cit., kan. 313 § 2. Već Instrukcija S. C. de disciplina Sacramentorum je tražila, osobito kad su zaručnici pripadnici različitih biskupija, da se delegacija daje pismeno (29. VI 1941 — AAS 33 /1941/ 297 ss). Ovdje predlažemo pismeni formular delegacije:

Rkt. župni ured

Broj /1980

DELEGACIJA ZA VJENČANJE

Niže potpisani župnik, radi svoje odsutnosti, ovlašćuje svećenika da može, u žup. crkvi sv. (profesora, dekana...), iz u ime Crkve prisustvovati ženidbi između iz uz održavanje crkvenih propisa. U dne 1980.

M. P.

Župnik:

Dobro je da, iza obavljenog vjenčanja delegirani službenik potvrdi prisustvovanje ženidbi na istom dokumentu, npr.:

POSLIJE VJENČANJA

Gore navedena ženidba je sklopljena vjenčanjem u crkvi sv. u dne 1980. preda mnom

Delegirani svećenik:

b) *Drugi uvjet da bi delegacija bila valjana jest da je podijeljena točno određenom službeniku.*

Prema tome nije valjana delegacija ako onaj koji ima vlast delegirati ostavi na volju strankama, redovničkom starješini ili nekom trećem da izaberu svećenika ili đakona koji će vjenčati. No ipak, ne traži se da onaj koji delegira mora označiti ovlaštenog kvalificiranog svjedoka imenom i prezimenom, kako se to redovito čini, također nije nužno da ga osobno pozna, dostatno je odrediti službenika ili boravkom u nekom određenom mjestu (npr. delegiram župnika iz Ozlja) ili bilo kako drukčije, ali tako da se tom oznakom razlikuje od svakog drugog svećenika ili đakona (npr. delegiram priora dominikanskog (jedinog) samostana u Splitu). To točno određenje službenika ne traži da se delegira samo jedna osoba za određeno vjenčanje. Može biti više njih u isto vrijeme zajedno delegiranih za prisustvovanje istom vjenčanju ali in solidum (a jedan od njih prisustvovati će vjenčanju u ime Crkve), i u tom slučaju se mora točno znati koji su ti svećenici ili đakoni kojima se svakom pojedinačno i neovisno podjeljuje ovlaštenje.

Dakle službenik bi bio određen, a delegacija valjana podijeljena kada bi se reklo: »Ovlašćujem o. Petra i o. Bonifacija; sve svećenike-redovnike samostana u Čakovcu; jednog i drugog tvog svećenika rođaka«¹⁵.

Tako se postavilo pitanje da li je svećenik *određen* u smislu kanonskih propisa ako župnik u nekom slučaju izjavi starješini samostana da on za vjenčanje što će se slijedeće nedjelje obaviti u filijalnoj crkvi ovlasti svećenika redovnika kojega će starješina samostana narednih dana odrediti da tamo u nedjelju služi misu. Odgovor na ovo pitanje dala je sama interpretacijska komisija Kodeksa, po kojem u tom slučaju svećenik *nije određen*, dakle i delegacija bi bila nevaljana¹⁶.

c) *Također i ženidba za koju se daje delegacija mora biti određena.*

Niju nužno da se ženidba odredi imenom i prezimenom zaručnika, premda je to redoviti način, ali je potrebno da se označi na ovaj ili onaj način tako da se može lako razlikovati od svake druge ženidbe. Može se nekoga delegirati za više ženidbi ali tada moraju sve biti tako određene da se svaka od njih razlikuje od drugih za koje nije dana delegacija. Nije dakle valjana delegacija ako župnik kaže svećeniku ili đakonu: »Ako dođe na vjenčanje kakav par možeš ga vjenčati«, a nije ni valjana određena ženidba ako se samo označi vrijeme ili ako se kaže: »Vjenčaj one koji prvi dođu, a ja ću ostale«.

2) ISKLJUČUJE SE OPĆE OVLAŠTENJE, OSIM...

Sadašnje crkveno pravo isključuje općenito ovlaštenje — koje bi bilo dano ili neograničeno do opoziva ili na neko određeno vrijeme ili za neki određeni broj slučajeva koji još ne postoje — osim:

¹⁵ Ne bi bila valjana alternativna delegacija kao u slučaju kad bi se reklo: »Delegiram o. Pavla ili o. Vinka, delegiram jednoga od tvojih kapelana, jednoga od tvojih rođaka svećenika pa kojega onća izaberu zaručnici« jer u tom slučaju »ante electionem sponsorum neuter determinatus seu neuter delegatus est« (SRRD, vol. XXI, 1937., str. 196); vidi također HOLBÖCK, C., op. cit., str. 232.

¹⁶ Usp. CP. 20. V 1923: AAS 16 (1923) 115.

a) duhovnom pomoćniku — kapelanu (vicarius cooperator) kao što kaže kan. 1096 § 1, i to samo za ženidbe koje se sklapaju na području župe kojoj su dodijeljeni i samo za vrijeme dok su tamo na službi kao kapelani.

Duhovni pomoćnik nema redovnu vlast nego je njegova vlast uvijek delegirana, pa stoga po samoj toj službi ne može valjano prisustvovati ženidbi. To može učiniti tek s dopuštanjem župnika ili ordinarija, ili po dijecezanskim zakonima ako postoje. *Prva sinoda nadbiskupije zagrebačke* izričito naglašava da kapelan ne može valjano prisustvovati ženidbi »ako nije dobio od mjesnog župnika delegaciju«¹⁷.

Dobro bi bilo da župnik svom kapelanu (ako to smatra potrebnim) odmah kod nastupa službe dade opću delegaciju za prisustvovanje ženidbama i to pismeno. Tako će biti isključena svaka mogućnost nevaljane ženidbe zbog bitno potrebitog nedostatka potrebitog ili poradi nevaljanog odnosno nepropisnog ovlaštenja¹⁸.

b) Uz kapelana u današnjem se zakonodavstvu, ali samo latinske Crkve, dopušta da se i đakonu koji je stalno i zakonito dodijeljen nekoj župi može podijeliti ne samo delegacija za pojedini slučaj vjenčanja nego i opće ovlaštenje. Naime, na postavljeno pitanje: »Da li se đakon koji je stalno i zakonito dodijeljen nekoj župi može izjednačiti sa župskim pomoćnicima za župu kojoj je dodijeljen u smislu kan. 1096 § 1, u pogledu opće delegacije ili dozvole za prisustvovanje ženidbi prema odredbi kan. 1095 § 2«. Papinska komisija za tumačenje dekreta Drugog vatikanskog koncila odgovorila je »afirmativno«¹⁹.

Dakle, prema sadašnjim zakonima Crkve opća delegacija može se dati kapelanu i đakonu koji su određenoj župi zakonito i stalno dodijeljeni.

Novi nacrt Kodeksa donosi značajnu novost s obzirom na podjeljivanje opće delegacije; predviđa se, naime, mogućnost da župnik i ordinarij »possunt facultatem intra fines sui territorii matrimonii assistendi, etiam generalem, delegare sacerdotibus et diaconis«²⁰. Dakle bilo kojem svećeniku ili đakonu.

c) Ono što se u novom nacrtu Kodeksa predlaže kao buduće zakonodavstvo Crkve u misijskim krajevima već postoji kao zakon. Dano je, naime, posebno ovlaštenje za te krajeve po kojem svećenici i đakoni mogu dobiti opću delegaciju i u slučaju da nisu duhovni pomoćnici ili njima, s obzirom na prisustvovanje ženidbi, izjednačeni đakoni. Sveta kongregacija za širenje vjere dala je ordinarijima misijskih područja, za razdo-

¹⁷ *Prva sinoda nadbiskupije zagrebačke*, Zagreb 1925., str. 201.

¹⁸ Usp. *ibid.*, str. 281. Pismeni formular za opću delegaciju:

Rkt. župni ured
Broj/1980
Predmet: Opća delegacija za vjenčanja
Viš. gospodinu
.....
kapelanu župe
.....

Niže potpisani župnik ovim Vam podjeljuje opću delegaciju da možete po propisima Kat. Crkve prisustvovati ženidbama na teritoriju ove župe.

Ova delegacija vrijedi dokle Vi budete kapelan ove župe a ja župnik ili do opoziva.

U dne 1980.

M. P.

Zupnik:

¹⁹ PONTCOM, *Responsum die 19 VII 1970*: AAS 62 (1970) 571

²⁰ *Schema . . .*, op. cit., kan. 313 § 1.

blje od 1. siječnja 1971. do 31. prosinca 1980. dopuštenje da mogu: »Concedendi, etiam in dioecesisibus, sacerdotibus vel diaconis delegationem generalem matrimonii celebrationi adsistendi, ...«²¹.

3) SUBDELEGACIJA

Svećenik ili đakon koji je dobio delegaciju za jedan ili više određenih slučajeva ženidbi ne može dalje delegirati (subdelegirati) osim ako je izričito ovlašten od onoga koji mu je podijelio tu delegaciju²².

Međutim, duhovni pomoćnici i đakoni koji su stalno i zakonito dodijeljeni župama, i kojima je podijeljena generalna delegacija mogu subdelegirati i druge za to sposobne službenike. Oni se mogu služiti ovim ovlaštenjem u pojedinačnim slučajevima i bez prethodnog župnikovog odobrenja, no radi razboritosti normalno je da ga se o tome obavijesti²³.

Svećenici i đakoni koji imaju opću delegaciju, na temelju posebnog ovlaštenja u misijskim krajevima, a nisu duhovni pomoćnici ili đakoni njima izjednačeni, ne mogu to dalje subdelegirati²⁴.

IV. VALJANO I DOPUŠTENI IZVRŠENJE DELEGACIJE

Uz pretpostavku da je ovlaštenje propisano dano i da nije na neki način prestalo (npr. opozivom, otpuštanjem iz službe, prestankom razloga zbog kojega je dano, ... usp. kan. 207) delegirani službenik može valjano prisustvovati ženidbi uz slijedeće uvjete:

1) Da se točno pridržava svega onoga što je izričito, za valjanost odredio onaj koji je delegaciju podijelio (npr. obzirom na osobe, vrijeme, mjesto).

2) Zatim, vjenčanje se mora obaviti u granicama župe, ako je delegaciju podijelio župnik, odnosno na teritoriju biskupije ako je istu podijelio ordinarij.

3) I na kraju, da ovlašteni službenik prisustvuje sklapanju ženidbe slobodno i aktivno tj. da bez utjecaja sile i straha od zaručnika zatraži i primi ženidbenu privolu.

Za dopušteno prisustvovanje delegiranog vjenčatelja traži se da se izvrši sve ono što traži kan. 1097 i da se obdržava sve što je kao nebitni uvjet postavio onaj koji je delegaciju podijelio²⁵.

²¹ S. C. PRO GENTIUM EVANGELIZATIONE SEU DE PROPAGANDA FIDE, ex »*Formula facultatum decennialium Ordinariis locorum territorii missionum tributarum*» u GORDON, I — GROCHOLEWSKI, Z (col). *Documenta recentiora circa rem matrimoniam et processualem*, Romae 1977., str. 428—429.

²² Usp. CP. 28. XII 1927: AAS 21 (1927) 61. Naime bilo je postavljeno pitanje: »Da li župnik ili mjesni Ordinarij, koji je u smislu kan. 1096 § 1 ovlastio određenog svećenika da prisustvuje kod sklapanja određene ženidbe, može njega ovlastiti da on dalje ovlasti drugog određenog svećenika da prisustvuje kod sklapanja te ženidbe«. Odgovor »Affirmativno«. Dakle može se npr. delegacija podijeliti stariješini samostana uz izričitu ovlast da može jednog od redovnika subdelegirati.

²³ Usp. *ibid.*: »An vicarius cooperator, qui, ad normam can. 1096 § 1, a paroco vel loci Ordinario generalem obtinuit delegationem assistendi matrimoniis, aliud determinatum sacerdotem subdelegare possit ad assistendum matrimonium determinatum«. R. »Affirmative«.

²⁴ Usp. ABATE, M. A., *Il matrimonio nell'attuale legislazione canonica*, Brescia 1979., str. 133—134.

²⁵ Više o tome vidi CASTAÑO, I. F., *Introductio ad ius matrimoniale*, II, Romae 1978., str. 277 ss.

V. VJENČANJE BEZ DELEGACIJE U SLUČAJU OPĆE ZABLUDE ILI POZITIVNE I VJEROJATNE SUMNJE

Može se dogoditi da onaj koji kao kvalificirani svjedok Crkve prisustvuje sklapanju ženidbe čini to bez potrebne vlasti odnosno ovlaštenja — koje može imati po službi ili po pojedinačnoj ili općoj delegaciji — odnosno prisustvuje sumnjajući da li to posjeduje.

O nedostatku delegacije ili nepotpunom ovlaštenju postoji bogata bibliografija a osobito pravna nauka Rimske rote. Naime, kada se napada ženidbeni vez zbog nedostatka propisanog oblika, najčešće to biva zato što vjenčatelj ili nije imao ili je imao nevaljanu delegaciju²⁶.

Općenito govoreći, tamo gdje bi nedostajala ili bila nepotpuna delegacija ženidba bi bila nevaljana. No i u slučajevima kad ovlaštenje nije bilo dano prije vjenčanja na način koji pravo propisuje da bi bilo valjano ili uopće nije bilo dano, Crkva ipak radi općeg dobra na drugi način nadomješta tu delegaciju i ženidbu čini valjanom.

Raspravljalo se dosta o tome da li se kanon 209 C.I.C., koji govori 'de iurisdictione suppleta' u slučaju opće zablude i sumnje, može primijeniti bezuvjetno i na slučaj svećenika, u sadašnjem zakonodavstvu i đakona, koji prisustvuje ženidbi bez potrebnog ovlaštenja. Komisija za tumačenje Kodeksa dala je pozitivan odgovor, tj. u slučaju opće zablude ili pozitivne i vjerojatne sumnje Crkva nadomješta potrebnu delegaciju da bi ženidba bila valjana²⁷.

1) Opća je zabluda »si in coetu quodam omnes fere vel maior pars errant, etsi alii, etiam pauci, veritatem tamen cognoscant«²⁸. S obzirom na delegaciju, ako postoji u nekoj crkvenoj mjesnoj zajednici (biskupija, župa, mjesto, . . .) u kojoj se sklapa ženidba općenito krivi sud da službenik koji u ime Crkve prisustvuje vjenčanju ima potrebno ovlaštenje, koje u stvari nema, riječ je o općoj zabludi i u tom slučaju vlast prisustvovanja »suppletur ab Ecclesia« i to za unutarne i vanjsko područje. Vjernici su obično u dobroj vjeri da vjenčatelj koji često zamjenjuje župnika, pogotovo ako je poznat, posjeduje sve potrebno za valjano prisustvovanje vjenčanju, i to je dosta za opću zabludu, osim ako postoje protivne indikacije (npr. čuli su da je udaren nekom crkvenom kaznom i da ne može valjano vjenčavati, da na određenom mjestu ne smije prisustvovati ženidbama itd). Teoretski ne smeta ako jedan ili dva pa čak i nekolicina slučajno znaju da kvalificirani svjedok nema potrebnog ovlaštenja, no u

²⁶ Usp. HOLBÖCK, C., op. cit., str. 237—238; LOPEZ RUIS, J., *Suplencia de potestad en el matrimonio*, Burgos 1958; BEYER, J., *De potestate ordinaria et delegata*, Romae 1971/72 — sa bogatom bibliografijom str. 1—12.

²⁷ Usp. CP. 26. III 1952: AAS 41 (1952) 497. BEYER, J., op. cit., str. 68 kaže: »Supplere iurisdictionem est illam potestatem ad valide agendum necessariam conferre superiori vel delegato sui eam neque officio neque delegatione reversa obtinuit. Potestas neque ante actum neque post actum obtinetur sed in actu ponenda ita conceditur ut actus qui sine potestate non iam ponitur, validus existat«.

²⁸ BEYER, J., *De potestate . . .*, op. cit., str. 73.

Prema HOLBÖCK, C., *Tractatus . . .*, op. cit., str. 237—233 Sveta R. Rota ustanovljuje slijedeće kriterije o općoj zabludi: »Communis est error, qui majorem saltem parociae partem afficit. . . Error potest esse communis etiam in casu, quo pauci, immo unus dumtaxat practice erravit; tunc enim existit error communis in seculo canonis, cum existit factum publicum, quod per se natum est inducere in errorem non unum alterumve, sed quoslibet, ita ut potius per accidens sit, quod unus alterve ob peculiare ipsius circumstantias in errorem non inducatur, sed defectum noscat potestatis. . . ; omnino requiritur, ut causa erroris communis sit certa utque error ex illa cum quadam necessitate sequatur; secus enim error particularis seu paucorum haberetur, non error communis, . . .«.

praksi to znanje može dovesti do toga da se valjanost vjenčanja stavi u dvojbu. Svaki slučaj mora se promatrati konkretno sa svim okolnostima.

Prema C.I.C. sama činjenica da je vjenčanje obavljeno u crkvi, da je bio prisutan — neovlašteno ili krivo ovlašteno delegiran — svećenik ili đakon ne može se još smatrati dostatnim razlogom da Crkva nadomješta vlast, budući se to protivi i smislu samog zakona i stanovištu rimskih oblasti u prosuđivanju ovakvih ženidbi.

2) Crkva također nadomješta vlast kad postoji pozitivna i vjerojatna sumnja bilo o smislu i sadržaju pravne odredbe (*dubium iuris*), bilo kad u konkretnom slučaju nema sigurnosti da li su ostvarene sve okolnosti koje se traže (*dubium facti*). Pozitivna sumnja se temelji na vjerojatnim razlozima ali ipak ne tako jakim da bi svaka sumnja bila isključena. To se događa onda kad delegirani vjenčatelj nije siguran da li su ostvareni svi uvjeti za valjano prisustvovanje vjenčanju.

Najznačajnija novost koja se nalazi u novom nacrtu Kodeksa, što se tiče oblika, nalazi se u posve novom kanonu 315, predloženom u dvije varijante. Po prvoj se predlaže da Crkva uz određene uvjete ukrepljuje u korijenu nevaljane ženidbe zbog pomanjkanja delegacije. Doslovno se kaže: »*Matrimonium contractum assistente sacerdote vel diacono, facultate assistendi carente, Ecclesia a momento celebrationis in radice sanata, dummodo matrimonium celebretur coram duobus testibus in ecclesia vel oratorio et assistens ab auctoritate ecclesiastica non sit prohibitus ne matrimonio assistat*«. Drugi prijedlog je da »*In errore communi de facto aut de iure, itemque in dubio positivo et probabili, sive iuris sive facti, facultatem assistendi supplet Ecclesia*«.

ZAKLJUČAK

Na kraju ovog članka možemo reći da su pravne norme C.I.C. s obzirom na delegaciju ili ovlaštenje za prisustvovanje ženidbi u mnogim točkama i danas ostale nepromijenjene, ali osobito nakon Drugog vatikanskog koncila nešto je ipak izmijenjeno ponajviše zbog novonastale situacije, tj. nestašice svećenika.

I danas delegirati mogu samo oni koji imaju redovnu vlast ili opće ovlaštenje ili pojedinačnu delegaciju s izričitim dopuštanjem da mogu subdelegirati; također su isti uvjeti da bi delegacija bila valjano podijeljena, tj. izričito podijeljena, određenom službeniku za određenu ženidbu. U slučajevima opće zablude ili pozitivne i vjerojatne sumnje, kad ovlaštenje nije bilo dano ili nije bilo dano na način koji propisuje pravo, Crkva i danas zbog općeg dobra — pod istim uvjetima nadoknađuje delegaciju i čini ženidbu valjanom.

Novost, s obzirom na C.I.C., jest da službenici koji mogu biti delegirani nisu više samo osobe svećeničkog reda, nego i đakoni; a đakoni, isto kao i kapelani, koji su stalno zakonito dodijeljeni župama mogu dobiti i opće ovlaštenje i kao takovi subdelegirati druge. Štoviše, u krajevima gdje vlada velika nestašica svećenika i đakona, ordinariji mjesta — s posebnim ovlastima i pod određenim uvjetima — mogu podijeliti vjerniku laiku službu vršenja kvalificiranog svjedoka u ime Crkve pri sklapanju ženidbi.

RIASSUNTO

Il titolo di quest' articolo è: Il ministro assistente delegato nell'attuale legislazione canonica.

Nella prima parte viene esposta in sintesi la dottrina sul delegante, il quale può essere tanto chi ha potestà ordinaria o potestà delegata generale, quanto il delegato per un caso particolare, se fosse stato autorizzato a suddelegare.

Il delegato deve essere capace di ricevere la delega (la seconda parte dell'articolo). Per facoltà delegata possono assistere, come testimone qualificato, alla celebrazione dei matrimoni, il sacerdote e il diacono »sive transens sive permanens«; mentre nelle zone in cui è penuria di sacerdoti o di diaconi, l'Ordinario, con facoltà speciale, a determinate condizioni può »d' accorder à un catholique choisi personnellement la fonction de témoin officiel dans la célébration du mariage canonique« (Instr. Sacramentalem indolem).

Nella terza parte vengono esposte le qualità della delega. Per la validità della delega è richiesto che essa sia data espressamente, accordata a un sacerdote o a un diacono determinato per un matrimonio determinato.

Poi vengono brevemente esposti i requisiti richiesti, da parte del ministro assistente delegato, per la validità e per la liceità della delega.

Nell'ultima parte dell'articolo si parla di supplezza della delega per assistere al matrimonio nel caso di errore comune e nel dubbio positivo e probabile.